

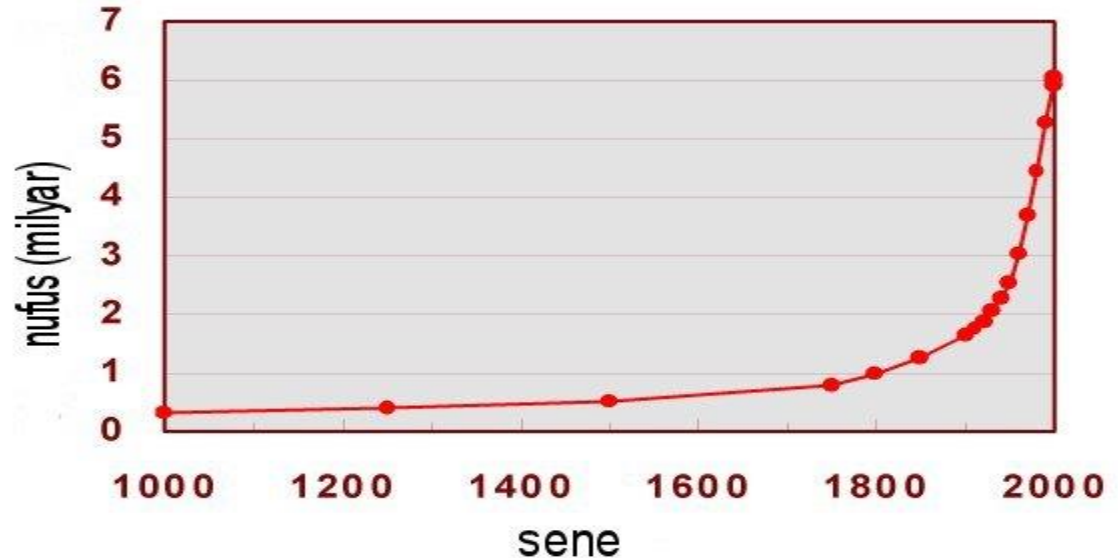
GENÇLİK DÖNEMİ CİNSEL SAĞLIK VE ÜREME SAĞLIĞI

KONU BAŞLIKLARI

- Türkiye'nin, KKTC'nin Nüfus Yapısı ve Genç İnsanların Yeri
- Gençlerde CS/ÜS Etkileyen Fiziksel ve Psiko-Sosyal Sorunlar
- Gençlerde Sık Görülen CS/ÜS Sorunları, Koruma, Önlem ve Çözümleri

Dünya Nüfus Dinamikleri

- Dünya ilk defa bu denli çok genç nüfusa sahip (1.2 milyar).
- Dünya nüfusunun $\frac{1}{2}$ si 25 yaşın altında.
- % 85'i gelişmekte olan ölkelerde.

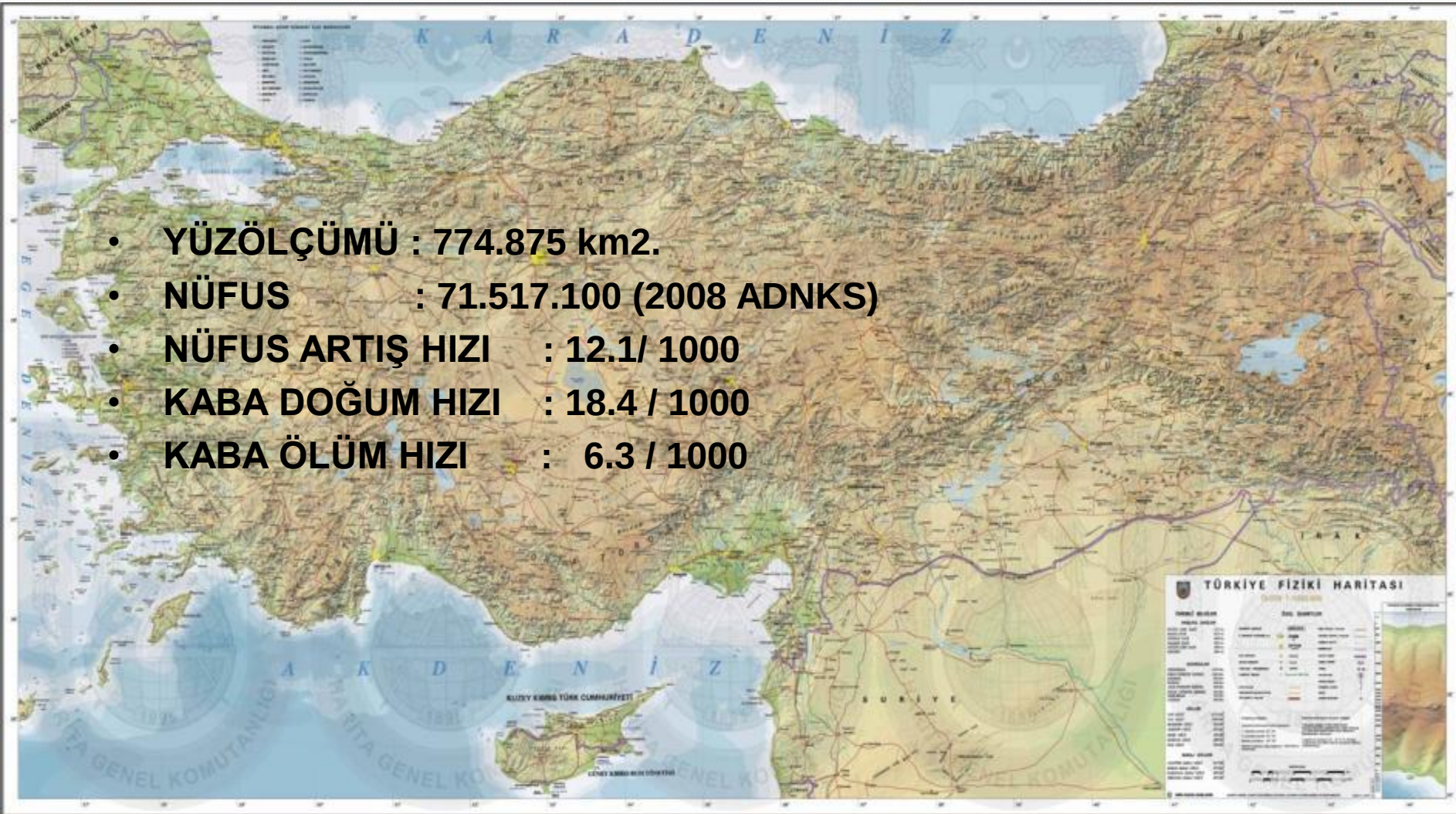
Neden Genç Sağlığı Önemli

- Türkiyede nüfusun % 50'si 20 yaşı altında
- Bu grup fiziksel, ruhsal yönden büyüyüp gelişirken karşılaştığı riskler, yeni durumlar söz konusudur.

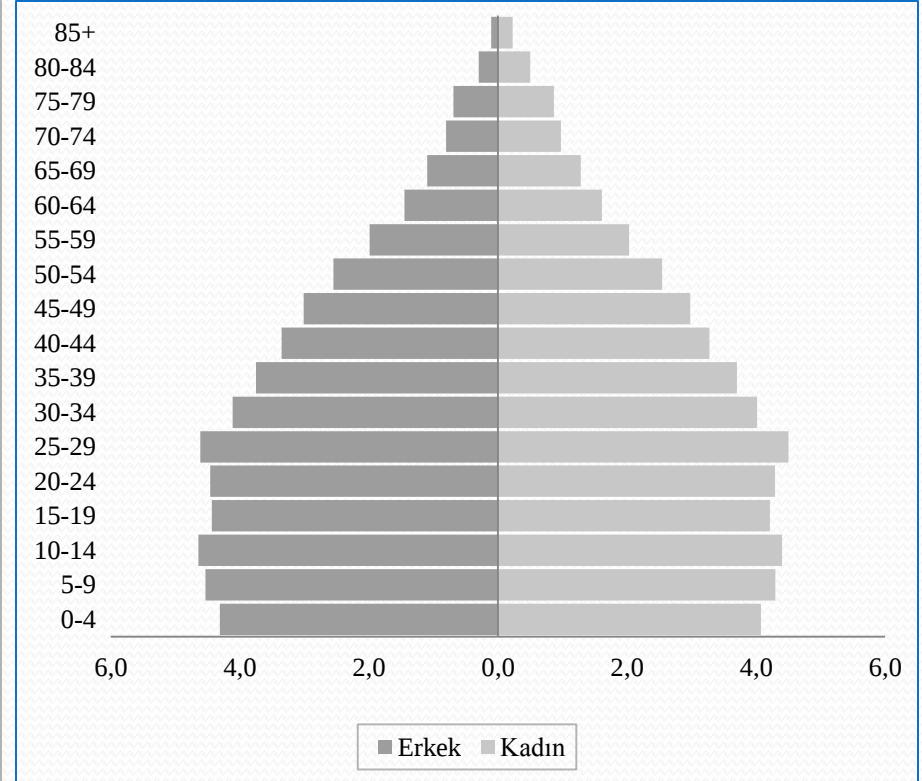
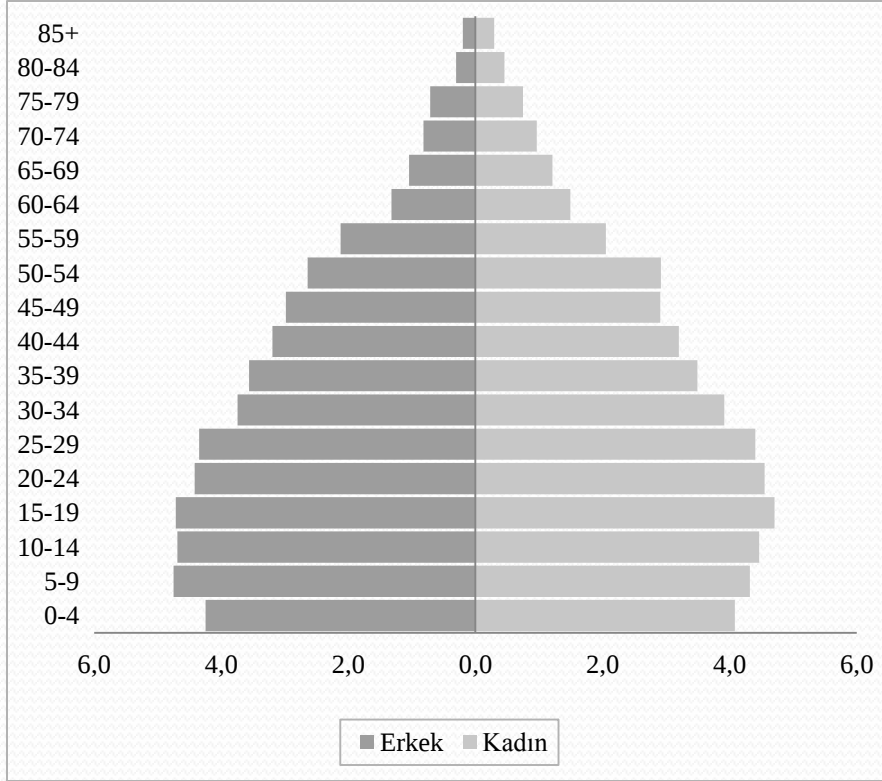

- Dünya Sağlık Örgütü tarafından 10–19 yaş grubu “Adolesan” yaş grubu olarak,
- 15–24 yaş grubu ise “Genç” grubu olarak tanımlanmaktadır. Adolesan ve gençlik dönemlerine ait yaşların kesismesi nedeniyle de
- 10–24 yaş grubu “Genç İnsanlar” olarak değerlendirilmektedir.

- **YÜZÖLÇÜMÜ : 774.875 km².**
- **NÜFUS : 71.517.100 (2008 ADNKS)**
- **NÜFUS ARTIŞ HIZI : 12.1/ 1000**
- **KABA DOĞUM HIZI : 18.4 / 1000**
- **KABA ÖLÜM HIZI : 6.3 / 1000**

NÜFUSUN YAŞ YAPISI

Gençlerde Cinsel Gelişme ve Değişim

- Gençlik dönemi çocukluk ve erişkinlik arasında hızla geçen bir dönem değil.
- Gençlik dönemi (14 yıl) yaşamın % 21'i.
- Gençler toplumların ekonomik ve sosyal kalkınmalarını sağlayan lokomotif.
- Gençlik döneminde oluşan davranış biçimleri hem bireyi hem toplumu etkiler.
- Ergenin cinsel davranışı yetişkin dönemindeki cinselliğine hazırlık, merak ve deneme yanılma dönemi niteliğindedir.

I. Evre: 12-13 yaş

- Bedende oluşan değişikliklerin sosyal ve kişisel anlamı vardır.
- Bedene daha çok dikkat edilir.
- Bedene güvensizlik yaşanır.
- Diğerleri ve karşı cinsiyet hakkında merak artar.
- Kızlar ve erkekler arasındaki farklar artar.
- Aynı cinsiyetle daha fazla iletişim kurulur (kız grupları ve erkek kulüpleri).
- Cinsel ilişkiye girme, cinsel ilişki ve cinsiyet farklılıklarına ilgi artar.
- Cinsel fanteziler kurulur.

II. Evre: 14-15 yaşı

- Birisiyle duygusal beraberlik ve temas isteđi oluşur.
- Bir cinsel ilişkiye girme arzusu gelişir.
- Öpüşme ve giysilerin altından okşama başlayabilir

III. Evre: 16-17 yaşı

- Kısa süreli ilişkiler başlayabilir.
- Öpüşme, okşamaya ilişkin uygun davranışla ilgili birçok endişe ortaya çıkar.
- İletişim ve ilişkilere fazlaca zaman ayrılır.

IV. Evre: 18-19 yaşı

- Uzun süreli bir ilişki başlayabilir.
- Kızların daha büyük arkadaşları olur.
- Daha duygusal ilişkiler kurulmaya başlanır.
- İlişkiler daha fazla önemli hale gelir

Cinsel Kimlik Gelişimi

- Gençlik döneminin en önemli psiko-sosyal yanı kimliğin kazanılmasıdır. Kimliğin en kısa tanımı "kişinin kim olduğunun ve nereye gittiğinin farkında olması"dır.
- Kimlik, çocuklukta çevredeki kişilerden kazanılan özelliklerin bütünleşerek benliğe yerleşmesiyle oluşur.

- Kimlik duygusu sağlam bir bireyin "ben neyim?", "kimim?" soruları karşısında duraksamadan vereceği cevapları vardır.
- Bunun rahatlıkla yapılabilmesi için kişinin kendi bireysel benliğine yerleşmiş olan sũreklilik ve aynılık duygusuna gereksinim duyulur.

- Kimliğin gelişimi için toplumsal ortam, çevre önem taşır; yani kişinin kendisini nasıl gördüğü diğer insanların onu nasıl gördüğü ile bağlantılıdır.
- Gençlik döneminde kişi, yaşamının önceki dönemlerinde yaptığı özdeşimleri birleştirerek tek ve bütünleşmiş bir kimliğe dönüştürebilmelidir. Bu da gençlik döneminde ulaşılan bilişsel kapasiteyle başarılabilir bir durumdur.

- Kimliğin önemli bir bileşeni de cinsel kimliktir.
- Biyolojik, sosyal ve psikolojik anlamda kişinin kadın ya da erkek olmasını algılama ve kabulü, bu algı ve kabul doğrultusundaki cinsel yönelimleri ile cinsel davranışları cinsel kimliğin gelişimindeki önemli aşamalardır.

Cinsiyet

- Cinsiyet, insanın biyolojik olarak dişi ya da erkek olmasını belirleyen özellikleri tanımlar. Cinsel kimliğin ilk tohumları biyolojik olarak döllenme sürecinde atılır.
- Biyolojik özellikler, kromozomlar, cinsel hormonlar, dış ve iç cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştiği dokular ve ikincil cinsiyet özellikleridir.

Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Roller

- Toplumsal cinsiyet (gender), toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten (sex) ayırmak üzere kullanılan bir kavramdır.
- Daha iki - üç yaşlarında herkesin kendi hakkında “ben kadını”, ya da “ben erkeğim” biçiminde bir görüşü vardır. Toplumsal cinsiyet, kadınlık ya da erkeklığe ilişkin davranışın psikolojik yönü olarak tanımlanabilir.
- Cinsiyet rolleri ise, toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir “oğlan çocuk/erkek” veya bir “kız çocuk/kadın” konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanabilir.

Cinsel Yakınlık

- Cinsel yakınlık, cinselliğin karşı cins, aynı cins ya da her iki cinsle yakın beden teması olarak haz duyacak şekilde yaşanmasıdır.
- Öte yandan aşk, karşılıklı beğenme, birlikte olmaktan mutlu olma ve bu konuda hayaller kurma, yalnızca bakışma bile düşünsel ve duygusal boyutta cinsel bir yaşantı anlamına gelebilir.

Cinsel Davranış

- Cinsel davranış, kişinin cinsel olarak ne yaptığı ile ilgilidir. Arzu, fanteziler, eş arama, kendi kendine doyum sağlama ve cinsel gereksinimlerini dışa vurmak ve doyurmak için yapılan tüm diğer etkinlikler cinsel davranış tanımı içine girer.

- Toplumsal bir varlık olan insan, toplumun değer yargılarından bağımsız hareket ettiğinde, bunun sonuçlarıyla başa çıkabilecek yeterliliğe sahip değilse, günlük yaşamı, sosyal ilişkileri, geleceği ile ilgili sorunlar, dolayısıyla kendi ruh sağlığı da olumsuz yönde etkilenecektir.

Cinsel Yönelimler

- Cinsel yönelim bir kişinin, belli bir cinsiyetteki bireye karşı duygusal, romantik ve cinsel çekim ile yaklaşımıdır.
- Bu yaklaşım her zaman cinsel eylemi gerektirmez. Duygusal, düşünsel, romantik ve fantezi düzeyinde kalabilir.
- Çoğunluktan farklı cinsel yönelimleri olan gençler toplumdaki homofobik yaklaşımlar nedeniyle büyük zorluklar içinde yaşamakta, örselenmektedir.

Gençlik Döneminde Sağlık İçin Ebeveynin Rolü ve Sorumluluklar

- Ebeveynler çocuklarının cinsel konulardaki ilk eğiticileridir.
- Ergen dünyasındaki roller ve bunlara ilişkin beklentilerdeki belirsizlik anne babaların ergene bazen bir çocuk, bazen de yetişkin gibi davranmalarıyla giderek artar.
- Ergen de çelişkili duygular yaşamaktadır. Büyüyüp yetişkinin sorumluluklarını mı alsın yoksa, çocuk kalarak çocukluğun güvenli, korunan sıcaklığı içinde mi yaşasın? İki ayrı dünya arasında bocalayan ergen, yoğun ve karmaşık duygular içinde kimi zaman uygun olmayan davranışlar gösterebilir.

- Ergenle iletişim kurmak genellikle zorlayıcıdır. Ergen, yaşamını çok hızlı ve çok yönlü bir biçimde etkileyen değişimlerle geçirirken, anne baba da değişen çocuğunu anlamak için uğraşır.
- Bir ayağı çocuklukta diğer ayağı yetişkinlikte olan ergen için çatışmalar kaçınılmazdır. Bu değişimlere rol ve beklentilerin belirsizliği de eklenince, ergen benzer olaylara yalnız farklı tepkiler değil, tam anlamıyla karşıt duygusal tepkiler de verebilir.

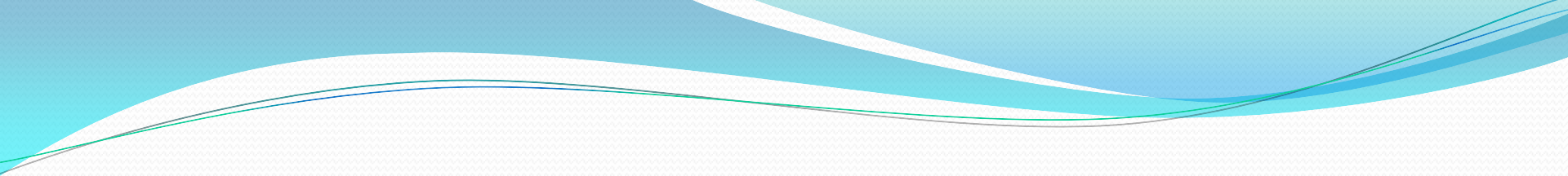

- Ancak, sağlıklı bir ergenlik dönemi ergenin, kendisini ailesinin yönlendirmesinden uzaklaştırıp, bağımsız bir kimlik geliştirebilmesiyle tamamlanır. Bu anne babadan tümüyle kopma ve tam bağımsız olma anlamına gelmez.
- Ergen, anne-babasının ve yaşamındaki önemli insanların onun hakkında düşündüklerinden önemli ölçüde etkilenir. Bu noktada anne babaların hem kendi duygularını açıkça ifade edebilmeleri hem de ergene duygularını açıklama fırsatı vermeleri önemlidir.

Dünyada Genç Nüfusun Cinsel ve Üreme Sağlığı

- Dünyada sayıları iki milyara yaklaşan tarihin en büyük ergen ve genç grubunda, korunmasız cinsel ilişki sonucu ortaya çıkan HIV enfeksiyonu dahil cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve istenmeyen gebelikler dünyanın önemli sağlık sorunları arasındadır.

-
- Evlilik öncesi cinsel ilişkinin yaygın olduğu ve genel olarak, dünyada her bölgede artma eğiliminde olduğu bilinmektedir.
 - Genç insanlar ergenliğe daha erken yaşlarda ulaşmakta ve daha geç yaşlarda evlenmektedirler.
 - Bunun sonucu olarak evlenme öncesinde de gençler uzun süre cinsel davranışlarını her yerde, farklı bireylerle, farklı koşullarda ve şekilde yaşamaktadır.

- Gençlerin cinsel deneyimleri bölgelere göre değişiklik göstermektedir.
- Araştırmalar Asya'da kadınların 18 yaşına geldiğinde % 11'inin, Latin Amerika'da 16 yaşına geldiklerinde % 12 ile 44'ünün ve Sahra-altı Afrika'da 19 yaşına geldiklerinde % 45-52'sinin cinsel ilişkiye girdiklerini göstermektedir.
- Gelişmiş ülkelerde 20 yaşına ulaşmış genç kadınların büyük çoğunluğunun cinsel ilişkide bulunduklarını saptanmıştır. Fransa'da genç kadınların % 67'si, İngiltere'de % 79'u ve ABD'de % 71'i cinsel ilişkiye girmiş olduklarını bildirmektedir.

- Genç erkekler için durum daha da yaygındır. Araştırmalarda Asya'da erkeklerin 18 yaşına geldiğinde % 24-75'inin, Latin Amerika'da 16 yaşına geldiklerinde % 44 ile 66'sının ve Sahra-altı Afrika'da 17 yaşına geldiklerinde % 45-73'ünün cinsel ilişkiye girdikleri belirlenmektedir.
- Gelişmiş ülkelerde 20 yaşına gelmiş genç erkeklerin büyük çoğunluğunun cinsel ilişkide bulundukları saptanmıştır. Fransa'da genç erkeklerin % 83'ü, İngiltere'de % 85'i ve ABD'de % 81'i cinsel ilişkiye girdiklerini ifade etmektedir.

- Gençlerin cinsel deneyimleri her zaman kendi onaylarıyla gerçekleşmez.
- Brezilya ve Tayland gibi ülkelerde pek çok çocuk ticari seks mağduru konumundadır. ABD'de her üç kız çocuğundan ve her altı erkek çocuğundan birinin cinsel tacize uğramış olduğu saptanmıştır.

Cinsel ve Üreme Sağlığı Önündeki Engeller

- Ülkelerin çoğunda ergenlerin gebeliği önleyici yöntem kullanmaları için pek çok engelin aşılması gerekmektedir.
- Hizmet sunumundan kaynaklanan engeller arasında yetersiz veya yanlış bilgilendirme, hizmetlere ulaşımındaki güçlükler, para gerekmesi ve gizliliğin sağlanamayacağına dair güven eksikliği sayılabilir.

- Genç kadınların gebelikten korunma amacıyla yöntem kullanmama nedenleri arasında anne-babaların öğrenme korkusu, erkek arkadaşlarıyla prezervatif konusunda konuşmaktan çekinme, şiddete uğramaktan kaçınma ve yan etkiler nedeniyle korku duymaları sayılabilir.

- Toplumsal, kültürel ve ekonomik etkenler de genç insanların kendilerini istenmeyen gebeliklerden ve HIV dahil CYBE'lerden korumalarına engel olmaktadır.
- Medya, maddi çıkarlar, göç ve/veya kentleşme cinsel ilişkiye girme isteğini ve fırsatını artırmakta ve gençler cinsel ilişki konusunda güçlü akran baskısına maruz kalmaktadır.
- Bazı kültürlerde ise kadınların erken yaşta evlenmesi ve çocuk sahibi olmaları desteklenmektedir.

Türkiye'de Genç Nüfusun Üreme ve Cinsel Sağlığı

- Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan projeksiyonlara göre 2007 yılında ülke nüfusu 73.875.000 olup,
- 10- 19 yaş grubunda 13.361.000
- 20-24 yaş grubunda 6.418.000 genç vardır.
- 10-24 yaş grubunun toplam nüfusu 19.779.000 olup, ülke nüfusumuzun %26'sını oluşturmaktadır.
- Yani Türkiye'de her dört kişiden biri genç insandır.

- Kadınlarda erken yaşta evlilikler azalmakla birlikte hala fazladır (15-19 yaş grubunda %11,9 ve 20-24 yaş grubunda %49,2).
- Evli olan genç kadınların öğrenim düzeyleri düşüktür.
- Gençler evliliğin ilk yıllarında çocuk sahibi olmayı istemekte ve modern gebeliği önleyici yöntemleri fazla olarak kullanmamaktadır. (15-19 yaş grubunda %16,9 ve 20-24 yaş grubunda %31,4).

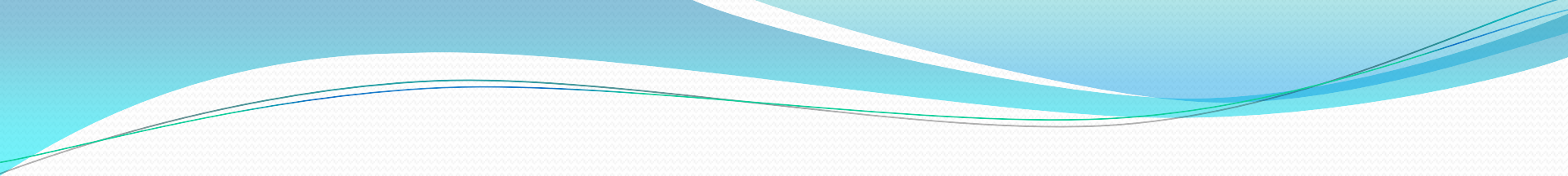

- Evlilik deneyimi olan genç kadınların %14,4'ü gebelik döneminde doğum öncesi hizmetlerine ulaşamamakta, %20,8'i evde doğum yapmakta ve %17,1'i sağlık personeli yardımı olmaksızın doğum yapmaktadır.
- Öğrenim gören gençler cinsel yaşama evlilik öncesi başlamakta ve istenmeyen gebeliklerle karşılaşmaktadır.

- Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan korunmak için kondom kullanımı yaygın değildir.
- Erkeklerde kadınlara göre cinsel yaşam daha erken yaşta başlamaktadır. Kızlar erkeklere göre daha geç yaşlarda cinsel ilişkide bulunmaktadırlar. Erkekler ve kızların çoğunun “güvenli cinsellik” davranışları göstermedikleri görülmektedir.

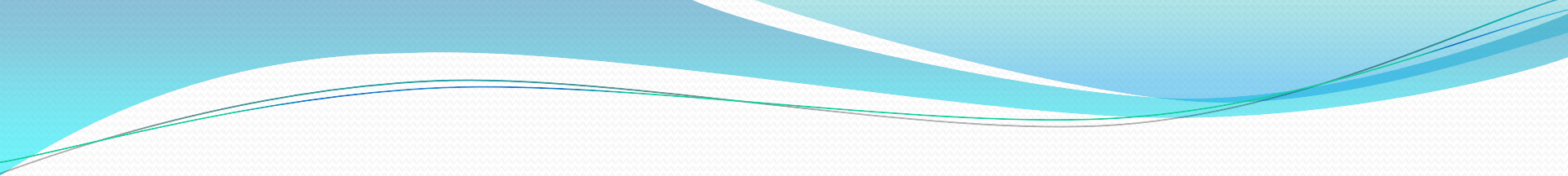
- Kız ve erkeklerin cinsel/üreme sağığı konusunda bilgileri yetersizdir. Kendi bedenlerini ve doğurganlık süreçlerini öğrenmek istemektedirler.
- Gençlerin üreme sağığı bilgi kaynaklarının farklı olduğu bilinmektedir. Kentsel kesimde yapılan araştırmalarda lise öğrencilerinin cinsellik ile ilgili bilgilerine ait bilgi kaynakları sırasıyla arkadaş, gazete-dergi, televizyon ve kitaptır.

-
- Üniversite öğrencilerinde bilgi kaynakları daha farklıdır, arkadaş, anne ve baba daha arka planlarda kalmakta ve yazılı bir kaynak daha ön sıralara geçmektedir.
 - Yüksek sosyoekonomik düzeydeki gençler yazılı bilgi kaynaklarını daha fazla kullanmaktadırlar.

Cinsel Davranışlar ve Riskler, Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar

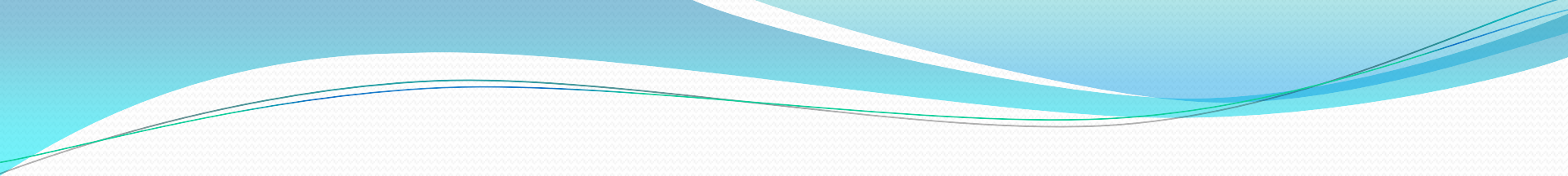
- Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gençler arasında cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların görülme sıklığı artmaktadır.
- Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların kişiler üzerinde ciddi olarak tıbbi ve psikososyal etkileri bulunmaktadır.

-
- Ergenlik döneminde genç kızlarda vajina yüzeyinin ince bir tabaka olması ve koruyucu ortamın asitli yapısı yanı sıra, koruyucu hormon mekanizması henüz gelişmediği için erişkin kadınlara göre cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara daha kolay yakalanırlar.
 - Birçok toplumda ergen erkekler cinselliklerini kanıtlamak durumunda oldukları için cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yakalanmaktadırlar.

İstenmeyen Gebelikler

- Doğurganlığın düzenlenmesi, her çocuğun istenerek dünyaya getirilmesini sağlar. Ne zaman, kaç çocuk sahibi olacağına karar vermek ve bu kararlarını gerçekleştirebilmek, tüm insanların en temel hakkıdır.
- Doğurganlığın düzenlenmesi, istenmeyen gebeliklerden kaçınmayı olanaklı kılarak, bu temel insan hakkının elde edilmesini sağlar.

-
- Her beş insandan biri ergenlik dönemindedir ve her 100 ergenden 85'i geliştirmekte olan ülkelerde yaşamaktadır.
 - Dünyada tüm doğanların onda birinden daha fazlası olan 15 milyon bebek, ergen annelerden doğmaktadır.
 - Bilgi eksikliği, gebelikten korunma yöntemlerini kullanmama ve ergenin kötüye kullanımı, istenmeyen gebeliklerle karşılaşmada en önemli risktir.

- Yirmi yaşından önce gebe olan ergenler, diğerkadınlara göre daha çok gebelik zehirlenmesi (eklampsi) ve zordoğumsorunu yaşarlar.
- Ergen annelerin bebeklerinde düşükdoğum ağırlığı, prematürelilik ve doğum öncesi, doğum ve doğum sonu bir hafta içinde olan ölümler (perinatal mortalite) daha fazladır.

- Yapılan araştırmalarda 15-19 yaş grubunda, yoksul aileden gelen kızların diğerlerinden daha çok cinsel ilişkide bulundukları ve gebelik risklerini, sosyoekonomik düzeyi yüksek olanlardan daha az bildikleri görülmektedir, dolayısıyla evlilik öncesi cinsel deneyim gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki gençler arasında önemli bir problem olarak yaygınlaşmaya başlamıştır.

Ergen Gebeliklerinde Görülen Komplikasyonlar

- Gebeliğin neden olduğu kan basıncı yüksekliği.
- Kansızlık ve beslenme yetersizliği.
- Baş-kalça uyuşmazlığı.
- Doğumöncesi ölüm.

teşekkürler